

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПРОДОВЛЬЧА БЕЗПЕКА

Кундєєва Г.О.

Національний університет харчових технологій

Продовольча проблема має давнє історичне коріння і постійно розглядається в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених як одна з першочергових глобальних проблем людства. Особливо гострою стає ця проблема на тлі глобальної кризи та різких кліматичних змін. На сьогодні продовольча проблема для України полягає у тому, що за умов відсутності дефіциту на продукти харчування, рівень споживання та якість продовольчих продуктів має тенденцію до зниження. Проблема усунення цього явища є на сьогоднішній день першочерговою, на що вказують дослідження наукових праць багатьох вчених.

Дослідження наукових праць з даного питання дає змогу визначити ряд факторів та їх вплив на забезпечення продовольчої проблеми. Це насамперед перетік прибутку з аграрного виробництва у харчову промисловість та торгівлю (Саблук П., Білорус О., Власов В.), погіршення інвестиційного клімату у сільському господарстві (Месель-Веселяк В., Хвевик А., Лисецький А.), зменшення ресурсно-виробничого потенціалу АПК (Бойко, Бабенко А.), невисока купівельна спроможність та велика частка витрат на продовольство у загальних споживчих витратах для більшості населення країни (Пасхавер Б., Лібанова Є.). Але на нашу думку вирішення продовольчої безпеки тісно пов'язане з організацією продовольчого ринку, насамперед органічного поєднання дій ринкового механізму з державним регулюванням.

Виходячи з того, що дії ринкового механізму обумовлені попитом і пропозицією, вважаємо за необхідне дослідження можливості державного втручання як у формування попиту, так і у формування пропозиції

У сучасній економічній науці серед багатьох факторів, що визначають обсяг споживання товару, найбільш суттєвими є ціна товару та дохід споживача. Тому у відповідності до зазначеної проблеми, вважаємо за необхідне насамперед дослідження як доходів населення, їх розподілу, так і їх перерозподілу за рахунок державного регулювання.

Аналіз статистичних даних структури загальних доходів домогосподарств України свідчить, що найбільш вагомим джерелом доходів є заробітна плата, розмір якої стабільно зростає, починаючи з 2001 р. Але у 2009 р. спостерігалось зменшення цього показника – до 47,9%, а у містах – до 53,4% [1]. Друге місце у структурі доходів населення за вагомістю становлять доходи населення у вигляді соціальної допомоги і трансфертів, що повільно зростали з 21,9% у 2001 р. до 26% у 2009 р. [1]. Тобто понад чверть доходів населення становить дохід від держави у формі соціальної допомоги, а найбільша її частина – це пенсії. Третє місце у структурі доходів населення – це доходи від підприємницької діяльності та від власності, які становили 16% у 2001 р. і зменшилися до 14,7% у 2008 р. [1].

Протягом останніх десяти років внутрішня політика України була орієнтована на збільшення особистих доходів громадян. Про це свідчать прийняття Указів Президента України, постанов [2]. Результатами цих дій стало зменшення частки населення із середньодушовими загальними доходами на місяць, нижчими за прожитковий мінімум, більш ніж у 4 рази – з 80,2 % у 2000 р. до 21% у 2009 р. (18% у 2008 р.) [1]. Але ці скорочення ще не настільки суттєві: майже кожний п'ятий українець має

середньомісячний загальний дохід, нижчий за прожитковий мінімум, а це не може не позначитися на рівні споживання продуктів харчування (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень споживання продуктів харчування у домогосподарствах за квінтільними (20%-ми) групами за рівнем середньодушових загальних доходів у 2008 році відносно фізіологічних норм споживання

Показники	Фізіологічна норма споживання, кг	за квінтільними (20%-ми) групами					із середньо-душовими загальними доходами у місяць, нижчими прожиткового мінімуму
		перша	друга	третья	четверта	п'ята	
М'ясо і м'ясопродукти	80	0,50	0,68	0,77	0,87	1,07	0,47
Молоко і молочні продукти	380	0,53	0,68	0,74	0,79	0,90	0,50
Яйця, шт.	300	0,68	0,80	0,80	0,88	0,88	0,64
Риба і рибопродукти	20	0,90	1,20	1,32	1,44	1,68	0,84
Цукор	38	0,92	1,07	1,11	1,17	1,23	0,85
Олія та інші рослинні жири	20	0,90	1,08	1,08	1,14	1,20	0,84
Картопля	125	0,79	0,83	0,83	0,80	0,80	0,78
Овочі та баштанні	160	0,54	0,66	0,73	0,76	0,85	0,51
Фрукти, ягоди, горіхи, виноград	90	0,31	0,41	0,48	0,59	0,79	0,28
Хліб і хлібні продукти	110	0,97	1,08	1,08	1,06	1,06	0,95

Джерело: Розраховано автором на основі даних Держкомстату [1]

Сучасна економічна ситуація в Україні складається таким чином, що на сьогодні реальне зростання доходів населення не можливе, як під впливом внутрішніх, так і зовнішніх чинників (політика МВФ). Проте постає питання про можливість збільшення попиту на продукти харчування за рахунок зменшення рівня диференціації доходів населення країни. Для вирішення проблеми продовольчої безпеки, а саме, захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якої держава гарантує фізичну й економічну доступність та якість життєво важливих продуктів харчування населенню згідно з науково обґрунтованими наборами продуктів харчування, потрібне перш за все застосувати цілий ряд важливих фіскальної політики. Вважаємо, що на сьогодні в Україні необхідні зміни у фіскальній політиці держави, насамперед у недискреційній, з метою автоматичного зменшення соціально-економічної нерівності населення. Тобто необхідна відміна єдиної ставки прибуткового податку, яка зрівняла у податковому навантаженні і заможного і бідного, і перехід на прогресивне оподаткування. Необхідне встановлення таких розмірів податкових ставок, які б забезпечили співвідношення між доходами 10% найбагатших та 10% найбідніших громадян у межах 4 – 5 разів. В такий спосіб зростання доходів більшості населення країни безпосередньо сприятиме збільшенню попиту на продовольчі товари і рішенням продовольчої безпеки країни.

1.Офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2.Офіційний сайт UaPravo.net [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uapravo.net/data2008/base54/ukr54648>.